Українська література 2 половини XX століття: стратегії художнього пошуку

Лекція № 1

Українська література 2 половини XX століття: стратегії художнього пошуку

1.
Проблеми становлення української
літератури XX століття у контексті світового літературного процесу. Загальні та специфічні національні умови розвитку.

2.
Ідентифікаційні параметри літературного
покоління в контексті літературно-мистецького життя 60 – 90 рр. XX ст. Конфлікт генерацій у сучасному українському письменстві: тенденції і перспективи.

3.
Основні тенденції літературного процесу
60-90-х рр. XX століття.

«Сердиті молоді люди» (англ.*Angry young men*) — назва групи англійських письменників, які набули відомості у 1950-ті роки.
Вони ввели в літературу тип молодої людини, що пробилася «нагору», зіткнулася з ворожим середовищем і зазнала розчарування через своє банальне життя. Одна з головних тем «сердитих молодих людей» — нонконформізм.

Термін, який виник завдяки автобіографічній книзі Л. А. Пола «Сердита молода людина» (1951), об'єднав митців «покоління 50-х років» (або, як назвали їх пізніше, «дітей війни»).

Найбільш визначними й типовими представниками «сердитих молодих людей» вважаються романісти Кінґслі Еміс, Джон Вейн, Дж. Брейн, Джон Осборн, Колін Вілсон та інші.

Із «сердитим» героєм англійський читач уперше познайомився в 1953 році, коли друкуються романи «Щасливчик Джим» К. Еміса та «Поспішай донизу» Дж. Вейна.

Свого найбільшого поширення термін «сердиті молоді люди» набув у 1956 році, після прем'єри п'єси Дж. Осборна «Озирнись у гніві», цієї «сердитої п'єси сердитого молодого автора» (за словами її рецензента), чи не найбільш характерного й відомого твору всієї течії.

«Сердиті» не складали організованої літературної школи, як і представники американського «бітництва», французького «нового роману» або «театру абсурду».

Середина 50-х років характеризувалася, з одного боку, посиленням впливу тоталітаризму, а з іншого - виникненням необхідності принципових змін в усіх сферах життя суспільства.

5 березня 1953 р. помер Й.Сталін. Проте з його смертю не зникли сталінізм і тоталітаризм, які пустили в суспільстві глибоке коріння.

У червні 1953 р. перший голови Ради Міністрів СРСР Л.Берія, який готувався до захоплення влади, був заарештований і невдовзі його було засуджено до страти.

У вересні 1953 р. першим секретарем ЦК КПРС став М.Хрущов.

Однак бюрократичний авторитаризм "вождя народів" перероджувався в авторитарну бюрократію апарату, тоталітаризм особистості - у тоталітаризм партократії. І все ж у суспільно-політичному житті назрівали суттєві зміни.

Винятковою подією на цьому шляху став XX з'їзд КПРС (14-25 лютого 1956 р.). Він увійшов в історію завдяки знаменній "секретній доповіді" М. Хрущова, в якій визнавався культ особи Й. Сталіна, його прояви і наслідки за минулі два десятиріччя.

Завдяки М. Хрущову почався процес десталінізації.

З таборів і заслання поверталися реабілітовані жертви репресій. Істотно послабився притаманний сталінському режимові всеохоплюючий страх.

За 1953-1956 рр. в Україні було реабілітовано 7679 осіб. Серед них - письменники В. Еллан-Блакитний, В. Чумак, І. Микитенко, окремі військові та державні діячі.

Процес десталінізації спричинився до появи на початку 60-х років нового покоління інтелігенції, яке називали "шістдесятниками", дисидентами.

Питання для самоконтролю:

1.
Які проблеми розвитку української літератури 2 половини
XX століття можна вважати першорядними в контексті європейської інтеграції
України?

2.
Які проблеми розвитку української літератури 2 половини
XX століття можна вважати першорядними в контексті формування національної
ідентичності літературного покоління 60-, 70-, 80-, 90-х, сучасного українця?

3.
У чому полягає проблема ідентифікації суб’єктів
українського літпроцесу 2-половини XX століття?

4.
Проаналізуйте зміст поняття «постколоніальна культурна
ситуація в Україні».

5.
Наведіть приклади світоглядної переорієнтації української
літератури 2 половини XX століття.

Ключові слова і терміни:

Атрибуція
літературних явищ – приналежність, співвідносність літературних явищ.

Геокультурний
простір - сфера залежності культурної політики держави від географічних факторів.

Геополітичний
простір – сфера залежності зовнішньої політики держави від географічних факторів.

Дисконуітет (методологічних орієнтацій) – порушення
цілісності.

Культурний
масив – ареал розповсюдження певного типу культури.

Проліферація
анахронічних та новітніх стереотипів – розмноження, розповсюдження часто вживаного погляду, думки.

Ресентимент –
«перевернення ціннісно-орієнтованого погляду», «певний вид уявного реваншу, що стає стимулом для розгортання контра-екзистенції», «стан вивільнення з-під чужого погляду».
Секуляризація
(від лат. Secularis – світський) – вилучення
чого-небудь з під впливу церкви.

Універсум
(український культурний) – «світ як ціле», «множина світів» (філософ.)

Сергій Жадан (1974) / Вірші / історія культури початку століття, 2003

Продажні поети 60-х

Продажні поети 60-х мали б тішитись,
що все закінчилось так успішно;
адже скільки було небезпек,
а бач - вижили, повернули кредити,
хіба що бойові рани
нитимуть під час циклонів,
ніби під час місячних.

...
Коли-небудь на засніженому летовищі
комусь із них пригадаються всі їхні лекції,
берлінське радіо і мости через Віслу.
"Добре, - подумає він - добре,
то були незлі часи - наші продажні 60-ті,
дарма що в голові по тому
суцільна педерастія і соціал-демократія.
Нас вела за собою любов,
любов виривала нам наші гланди,
як виривають слухавки з вуличних телефонів.
Поезія пишеться горлом,
але це горло безнадійно застуджене"...

Жадан Сергій Пр...

Блок № 2
Лекція № 1

Тема 1. Українська література 80-90-х – початку XXI ст.: ідеологія, ейдетика, стилістика.

- Постколоніалізм і проблема генерацій в українській літературі к.XX-поч. XXI ст.: світоглядний контекст.
- Класифікація літературних поколінь.
- Конфлікт генерацій у сучасному українському письменстві: тенденції і перспективи.
- Проблеми спадкоємності. Основні тенденції літературного процесу 80-90-х рр. XX – поч. XXI ст.

Книга «Вийти з мовчання. Деколоніальні змагання української ...

Монографія присвячена деколоніальним аспектам сучасної української культури, а центральним у ній є питання не стільки про українську посттоталітарну травму як таку, скільки про її позитивні наслідки, тобто про посттоталітарний посттравматичний ріст та його значення для української (пост)постсучасної ідентичності.

Постколоніалізм. Генерації. Культура / За ред. Тамари Гундорової та Агнєшки Матусяк. – К.: Лаурус, 2015. – 336 с.

Вміщені у цій книзі статті і розвідки виводять на авансцену сучасних дискусій нових агентів – покоління і пост колоніалізм. Пост колоніальна критика, рухаючись на Схід Європи, відкриває тут свій новий об'єкт – генерації. Які вони – батьки і діти епохи посткомунізму і постколоніалізму? Яка вона – постколоніальніальна критика на Сході Європи? Яке воно – посттоталітарне покоління? Які вони – нові теоретичні ревізії на Сході Європи? Наша мета – інтегрувати трансгенераційну тематику в сучасні постколоніальні студії.

Постколоніалізм. Генерації. Культура / За ред. Тамари Гундорової та Агнєшки Матусяк. – К.: Лаурус, 2015. - 336 с....